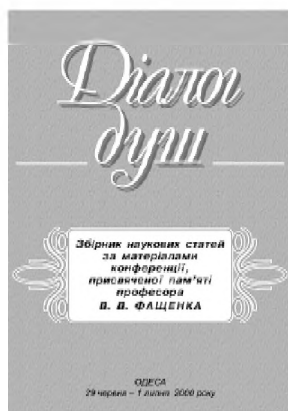

СЛОВО ПРО КНИГУ

ПАМ'ЯТІ КОЛЕГИ, ПАМ'ЯТІ ВЧИТЕЛЯ

Діалог душ. Збірник наукових статей за матеріалами конференції, присвяченої пам'яті професора В. В. Фащенко. Одеса. 29 червня – 1 липня 2000 року. – Одеса: Астропринт, 2001. – 176 с.

Понад чверть століття – з 1973-го року по 1999-й – професор Василь Васильович Фащенко очолював створену ним в Одеському університеті літературознавчу кафедру. Першою назвою її – “Кафедра радянської літератури і літератури народів СРСР” – внаслідок як масштабних суспільно-політичних процесів, так і локальних обставин, пов'язаних з відкриттям на філологічному факультеті нових спеціальностей, зазнала змін. З початку 90-х – це кафедра літератури ХХ віку, а з 1999-го – кафедра новітньої літератури та журналістики.

Зміни – і це промовисто засвідчує нинішня назва кафедри – відбулися суттєві, вони торкнулися не лише кількісного складу, а й усіх, без винятку, напрямів діяльності кафедрального колективу. І тим відрадніше констатувати, що характерні для останніх років метаморфози не заступили собою постаті того, хто, власне, посадив і виростив кафедральне дерево, на якому, за словами доктора філологічних наук

Олександра Александрова – нинішнього завідувача кафедри, і було здійснене “шеплення” журналістики.

Одним із переконливих свідчень шанобливого ставлення до фундатора кафедри стало проведення на філологічному факультеті 29 червня – 1 липня 2000 року наукової конференції, присвяченої пам’яті професора В.В. Фашенка. У конференції взяли участь вчені не лише Одеси, а й Києва, Дніпропетровська, інших міст України.

Виданий за матеріалами конференції збірник наукових статей має назву зовсім не академічну – “Діалог душ”. Втім, сутність і не-випадковість її стають зрозумілі після ознайомлення зі вступною статтею О.Александрова “Життя-діалог”. Коротко охарактеризувавши життєвий і науково-педагогічний шлях В.В. Фашенка, автор статті слушно виокремив чи не найсуттєвіше у життєдіяльності відомого вченого, лауреата Державної премії України імені Т.Г. Шевченка – його “майже релігійну віру в силу Слова” (с.7). Важливо, однак, що ця віра не мала нічого спільного з фанатизмом, і саме тому пошук В.В. Фашенком істини постійно супроводжувався діалогом вченого із самим собою, з авторами і персонажами літературних творів, з колегами, учнями. У процесі цього діалогу визрівали і вивірялися на значущість ті літературознавчі ідеї професора В.В.Фашенка, значній кількості яких притаманна непроминальна наукова актуальність. І саме тому, на переконання автора вступної статті, “Василь Васильович продовжує розмову з нами, тепер це діалог душ...” (с.8).

Думка про непроминальне значення наукового доробку В.В. Фашенка була провідною і в привітанні, що його надіслав учасникам конференції директор Інституту літератури НАН України, академік М. Жулинський. “Грунтовні розвідки професора В.В. Фашенка, – наголосив М. Жулинський, – особливо в царині новелістики, його активна й виважена позиція в літературній критиці, авторитет громадянський – все це надавало й надає постаті цієї людини, філолога з волі Божої, педагога за велінням серця, літератора за напрямком таланту, того іміджу, що не минає, а навпаки, міцніє з роками і викликає спокійну і справедливу повагу” (с.6).

Ця повага, однак, не тільки не виключає, а й передбачає аналітичний розгляд наукової спадщини професора В.В. Фашенка. На жаль, розділ рецензованого збірника, присвячений аналізу цієї

спадщини, виявився найкращим. Почасти сталося так тому, що матеріали окремих виступів на конференції були опубліковані у п'ятому випуску "Історико-літературного журналу". Ще кілька матеріалів з незрозумілих причин виявилися надрукованими в іншому виданні, і внаслідок цього "Діалог душ" не дає цілісного уявлення про поцінування учасниками конференції наукової спадщини В.В. Фащенко.

Методологія і методика такого поцінування чітко окреслені членом-кореспондентом НАН України В. Дончиком у статті "Українське літературознавство на сучасному етапі (Нові дискурси й старі проблеми)". Усвідомлюючи необхідність "народження нового українського літературознавства" (с.11) і констатуючи перші "згуки новонародженого", В. Дончик водночас застерігає від "перекосів", характерних для сучасних "пролеткультівців", і наголошує на потребі неупередженого прочитання і використання попереднього досвіду. Саме таке прочитання і демонструє В. Дончик, осмислюючи літературознавчу спадщину професора В.В. Фащенко: "В усіх книжках, а особливо з питань малого жанру прози (відомо, що тут В. Фащенко належить і по сьогодні авторитетне слово), привертають увагу, принаймні, три взаємопов'язані риси, які сприяють тривалішому життю цих досліджень у нашій науці. Це увага до індивідуальності, пошук до кожної відповідного "променя зору" (вислів критика), увага до тексту, про яку ми останніми роками заговорили так акцентовано, та увага до сфери художності, поезики малої і великої прози. Досить передивитися сьогодні численні проникливі пасажі аналізу, приміром, "Байгорода" чи "Мамутових бивнів" Ю. Яновського, чи окремих оповідань А. Головка, Г. Косинки, О. Слісаренка, а з ближчого часу Є. Гуцала, В. Дрозда, В. Шевчука, або господарський розгляд усіх українських романів і повістей на широкому тлі інших національних літератур у книжці "Відкриття нового і діалектика почуттів" – і помітимо, як багато тут підказок, зачіпок і приводів для дальшої розробки чи й полеміки, які вагомі тут уже сама оглядова повнота, фактологічне багатство" (с.13-14).

При оцінці наукової спадщини професора В.В. Фащенко повсякчас треба мати на увазі і "непросту духовну еволюцію" (О. Александров) вченого, яка засвідчується, зокрема, й уміщеною в рецен-

зованому збірнику “Бібліографією В.В. Фашенка 1986-2000”. Прикро тільки, що у цій бібліографії не зафіксовані окремі публікації, які відбивають “друге прочитання” відомим дослідником важливих сторінок історії української літератури.

Матеріали трьох інших розділів збірника – “Жанрологія”, “Проблеми психологізму”, “Питання поетики та персоналії письменників” – тією чи іншою мірою пов’язані із силовим полем літературознавчих зацікавлень професора В.В. Фашенка. Ґрунтовним аналізом досліджуваних проблем відзначаються статті вчених, які є представниками того ж покоління науковців, що й В.В. Фашенко. У збірнику вміщено також статті тих колег професора, які свого часу були його учнями.

Окремо слід назвати літературознавчі розвідки Оксани Виноградової, Ірини Немченко, Сергія Родіонова, Алли Шаргородської, Тетяни Шевченко. Ці автори представляють наймолодше покоління науковців, і їхні публікації у збірнику, присвяченому пам’яті професора В.В. Фашенка, свідчать про те, що “діалог душ” триватиме і в майбутньому...

Василь ПОЛТАВЧУК